מנורת המאור — קשה היא השנאה

ובעון שנאת חנם חרבה ירושלם בשנייה, וסמך לדבר איכה ישבה בדד העיר, ראשי אותיות איבה. וגרסינן במ' יומא בפ' יום הכפורים, תניא, מקדש שני, שהיו בקיאין ועוסקין בתורה ובגמילות חסדים, מפני מה חרב, מפני שנאת חנם שהיתה ביניהם. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות, ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים. ואז"ל כי קצר המצע מהשתרע, מאי מהשתרע, מלהיות שני רעים כאחד. ורוב ייסורין הבאין על האדם בעון שנאת חנם הוא, כדגרסי' בפ' במה מדליקין תניא, ר' נחמיה אומר, בעון שנאת חנם מריבה באה בתוך ביתו של אדם, ואשתו מפלת נפלים, ובניו ובנותיו מתים כשהם קטנים. וגרסי' בויקרא רבה והסיר ה' ממך כל חולי, מה הוא כל חולי, אמ' רב, דין ליבא בישא. וגרסי' בספרי עבר על מצוה קלה עובר על מצוה חמורה, עבר על לא תשנא את אחיך בלבבך, סופו לבא לידי שפיכות דמים. ומי גרם לאבשלום להרוג את אמנון, הוי אומר זו שנאה, שנא' ולא דבר אבשלום עם אמנון למרע ועד טוב כי שנא אבשלום את אמנון. ושנינו במ' אבות ר' יהושע אומר, עין הרע ויצר הרע ושנאת הבריות מוציאין את האדם מן העולם. וגרסי' באבות דר' נתן ר' יהושע אומר, עין הרע ויצר הרע ושנאת הבריות טורפין את האדם מחיי העולם הזה ומחיי העולם הבא. שכל מי שהוא שונא את חבירו, הב"ה עוקרו מן העולם. שכן מצינו באנשי סדום, שלא עקרן המקום מן העולם אלא על שהיו שונאין זה את זה, שנא' ואנשי סדום רעים וחטאים וגו', רעים, זה לזה, וחטאים, בגלוי עריות, לה', בע"ז, מאד, בשפיכות דמים. וגרסי' במכילתא כי תראה חמור שונאך וגו', אם כפפת את יצרך לעשות שונאך אהובך, מבטיחך אני שאעשה שונאך אהובך, דכתי' ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. ואמר החכם שונא אחד יהיה כאלף אלפי אלפים שונאים, ואלף אלפי אוהבים יהיו בעיניך כאחד.

ואע"פ ששנאת חנם עון גדול, חייב אדם לשנוא את הרשעים, כשם שהוא חייב לאהוב את החבירים ההולכים על הדרך הישרה, שנא' הלא משנאיך ה' אשנא ובתקוממיך אתקוטט, וכתיב תכלית שנאה שנאתים, וכתיב יראת ה' שנאת רע גאה וגאון ודרך רע ופי תהפוכות שנאתי.

ד"א כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו עזב תעזוב עמו, ומה אם מי שהוא שונא אותו אסרה תורה לשנאתו, קל וחומר מי שאינו שונא אותו. ודוד ע"ה קורא האויב בארבע לשונות של גנאי, חמס, חנם, שקר, ריקם. חמס, שנא' ראה אויבי כי רבו ושנאת חמס שנאוני, אלו השונאים את הדיינים, המזכים את החייב והמחייבים את הזכאי, כדי לבקש את החמס. שקר מנין, שנאמר שנאי חנם עצמו, [וכתי'] שקר תרמיתם, אלו השונאים את הכשרים, מפני שהם אומרים אמת, והם מבקשים לומר על הרע טוב ועל טוב רע. ריקם, שנאמר גם כל קויך לא יבושו יבושו הבוגדים ריקם, אלו השונאים את תלמידי חכמים, על ידי שהן אומרים יש דין ויש דיין, כדי לומר

שהעולם הוא ריקם. חנם, שנא' ודברי שנאה סבבוני וילחמוני חנם, אלו ששונאים את חביריהם על לא דבר, שנאמר בלי עון ירוצון ויכוננו עורה לקראתי וראה.

מנין שאסור לשמוח זה באד זה, שנא' שמח לאד לא ינקה. ולא נענשו אנשי צור אלא על שמחת אד, שנא' בן אדם יען אשר אמרה צור על ירושלים האח וגו', וכתי' כה אמר ה' הנני עליך צר והעליתי עליך גוים רבים וגו'. ולא נענשו בני עמון אלא על שמחת אד, שנאמר יען אמרך האח אל מקדשי כי נחל ואל אדמת ישראל כי נשמה ואל בית יהודה כי הלכו בגולה וגו', וכתי' הנני נותנך לבני קדם למורשה וגו'.